

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו ראש השנה תשפ"ד לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף שפ"ז

יום א' דראש השנה

(שחל בשבת)

שחי בדמיון שוא בעולם של חלומות, ויבוא יום שיכיר שכל חיותו היה בדמיונות.

ולכאורה בראש השנה שחל בשבת, שאין שומעין קול השופר, מה מקיץ את האדם מתרדמתו. אך מבואר בירושלמי (ראש השנה א-ג), ושמרתם את משמרתו (ויקרא יח-ל), דהקב"ה בעצמו שומר גם כן תורתו ע"כ. ואם כן בכל ראש השנה הקב"ה כביכול בעצמו תוקע בשופר. ואם כי אנו למטה אין תוקעין בשבת, מפני שאין הכל בקיאים בתקיעת שופר, גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד, ויעבירונו ד' אמות ברשות הרבים (שם כט:), מכל מקום אין זה שייך למעלה כלל אצל הקב"ה כביכול. ולא עוד, אלא שהקב"ה כולי עלמא דיליה הוא, ואין כאן שינוי רשויות, וכמאמרם (ב"ר יא-ה) ששאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא, אם כדבריך שהקב"ה מכבד את השבת, אל ישב בה רוחות, אל יוריד בה גשמים, אל יצמיח בה עשב. והשיב לו רבי עקיבא, הקב"ה שאין רשות אחרת עמו, וכל העולם כולו שלו, מותר בכל עולם כולו ע"כ. וכיון דלפני ה' הוי הכל רשות אחד, ולה' הארץ ומלואה, הרי לא יצוייר לפניו ענין העברה ד' אמות ברשות הרבים. ומה גם שבמקדש היו תוקעין בשבת (ראש השנה שם), ולא גרע השמים מן המקדש, ומכל שכן ברקיע זבול שבו ירושלים ובית המקדש ומזבח בנוי (חגיגה יב:).

וכיון שהקב"ה תוקע שופר גם בשבת, וכל אחד מישראל יש בו נשמה חלק אלקי ממעל ממש, הרי מגיע לנשמותינו קול התרועה של הקב"ה, שמעורר אותנו להקיץ. וגם כאשר חסר בשבת שמיעת הגוף הגשמי, מכל מקום קול ההוא היוצא מתקיעתו של הקב"ה חודר ונכנס בתוכנו, ומזה באה ההתעוררות להאדם בראש השנה. ואנו

הנה מצות היום בשופר, יום תרועה יהיה לכם (במדבר כט-א), לשמוע קול שופר. אך כשחל בשבת תיקנו חז"ל שאין לתקוע בפועל, אבל חייבים אנו בזכרון תרועה (ויקרא כג-כד), לומר מקראות של תרועה (ראש השנה כט:), והיינו כדי להתבונן ולהתעמק בענינה של שופר, ומקיימין אנו בזה ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד-ג). ואמרו (שם טז.) אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר ע"כ.

והנה קול השופר בא להקיץ את האדם משינתו העמוקה בהבלי העולם, וכמבואר ברמב"ם (ה' תשובה ג-ד), דתקיעת שופר מרמו, עורו ישנים משינתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם, וחזרו בתשובה, וזכרו בוראכם. אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה ע"כ.

והיינו דבני אדם השקועים בהבלי העולם, דומים לאדם הישן, שאינו מכיר ומבחין שיש עולם בכלל, אלא שקוע בחלומו בדמיונות, שהוא הולך ונוסע ממקום למקום ומרויח וכו', ובדמיונו מה שרואה בחלומו זהו עולמו, אדם ישן כאן ורואה חלום באספמיא (נדה ל:). וכאשר יקיץ משינתו, אז מכיר שהיה חי בדמיונות שוא, ויש עולם אחר אמיתי. כן אנו, עולמו של ישראל הוא עולם הבא, עולם נצחי, וכל מה שמתגורר בעולם הזה הוא רק לעשות ההכנה לעולמו, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת (עבודה זרה ג). התקן עצמך בפרוהדור כדי שתכנס לטרקלין (אבות ד-טז). וכאשר האדם משוקע בעולם הזה הוא דומה לישן,

וראיתי ידו, ונהפכו עלי המון מעי לשוב לאהבתו ולפתוח לו. ולעניינינו יש לומר, דודי שלח ידו 'מן החור', היינו פי השופר, משם שלח דודי לנו את ידו הפשוטה לקבל שבים, ומעורר אותנו, מה לך נרדם, קום קרא אל אלקיך, אנו עומדים ביום הראשון מהימים שהקב"ה ממציא אלינו, יש אתערותא דלעילא, דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, אין צריכים ללכת לפלטיין המלך, הוא עומד אצל בימים הללו, והוא הוא המבקש פתחי לי אחותי רעיתי.

ואם נאבד את הזדמנות הגדולה הזאת, בתירוצים שונים, קשה לי לפתוח הפתח, פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה, רחצתי את רגלי איככה אטנפם, אם מדחה כעת פתיחת הפתח לה', אז גם אם יתעורר לאחר הזמן, 'קמתי אני לפתוח לדודי, ודודי חמק עבר' [נסתר ונכסה ממני]. ויש לנצל הזדמנות כאשר דודי דופק, ולא ידחהו מעצלות האדם, לומר פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה.

*

ואמר הכתוב אחר זה, השבעתי אתכם בנות ירושלים, אם תמצאו את דודי מה תגידו לו, שחולת אהבה אני (ה-ח). ובמדרש תהלים (מזמור ט), אני איני חולי מעיים, ואין לי חולי ראש, וממה אני חולה, מאהבתו, כי חולת אהבה אני ע"כ. ומהר"ש אלגזי ז"ל בספרו אהבת עולם (חלק עמוד עבודה) פירש על פי מאמרם (נדריים מא.) שאין מבקרין לא לחולי מעיים ולא לחולי ראש, ולכן אם תמצאו את דודי לא תגידו לו רק שחולת אהבה אני, ועל ידי זה יבוא לבקרני, ולא יהיה חושש שאני מן חולי מעיים או חולי ראש שאין לבקרם ע"כ. (ועיין בני יששכר תשרי מאמר ג דרוש ט).

ויש לומר, כי באמת חולים אנו כל השנה כולה חולי הנפש, מכף רגל ועד ראש אין בנו מתום, מצאוני השומרים הסובבים בעיר הכונוי פצעוני, מוכים אנו בחטאים ועונות ופשעים, וצריכין אנו לרפואת הנפש על כל אברינו, כי משוקעים אנו בהבלי העולם הזה, אבל בימים הנוראים מתחזקים אנו מחליינו, ואנו ממלאים הבתי כנסיות בתפלה ותחנונים, ונפשנו ערגה להתקרב לבוראנו. ואם תמצאו את דודי מה תגידו לו, שכאשר מגיע ראש השנה אין אני 'חולי ראש', וכאשר מגיע יום הכיפורים שמתענים, אין אני 'חולי מעיים', ואז מתעורר בנו קירבת ה' ואהבתו הטמונה בעומקי הלב בפנימיותו, 'חולת אהבה אני'. ולא יביט ה' עלינו איך אנו חולים כל השנה כולה, אלא איך אנו עומדים לפניו בימים הללו, שאין בנו חולי ראש וחולי מעיים, אלא חולת אהבה.

*

והנה בכל ראש השנה אנו ממליכין את ה', אמרו לפני מלכיות שתמליכוני עליכם. ויש להבין הלא כבר

אומרים (בפייט) ובשופר גדול יתקע, וקול דממה דקה ישמע, ומלאכים יחפזון. ומרמז, 'ובשופר גדול יתקע', כאשר האל הגדול תוקע, אז 'ישמע' לכל אחד ואחד בפנימיותו 'קול דממה דקה' שתובע ממנו להתעורר, כי הלא נשמתו חלק אלקי. ובדרך כלל בעבודת ה', באתערותא דלתתא איתער עובדא דלעילא (וזה"ק ח"א קסד.), וכן הוא גם בראש השנה, בהקול שופר שלנו אנו מעוררים למעלה, שעומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים (ויק"ר כט-ג), אבל היום היא להיפוך, באתערותא דלעילא איתער למטה, שאנו מתעוררים מקול השופר שלמעלה.

ועל קול השופר הזה של הקב"ה, אומר הכתוב (שיר ה-ב) אני ישנה ולבי ער, קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי. הקול שופר של דודי דופק ומתחנן אלינו, פתחי לי אחותי רעיתי. וגם כאשר 'אני ישנה' בשינה עמוקה בהבלי העולם, אין זה אלא בחיצוניות, אבל 'לבי ער', הלב של כל אחד ואחד מלא געגועין להיות קרוב לדודי, גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב, שאור שבעיסה ושיעבוד גליות (ברכות יז.), ואנו שומעים קול דודי, קול השופר שתוקע דודי, שדופק על פתחי לבבנו, ומקול הזה אנו מאזינים להבת קול שהקב"ה קורא בכל יום בבי כנישתא, (ירמיה ג-כב) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם (וזה"ק ח"ג ד:).

[ובפנימיות] הענין של אני ישנה ולבי ער, הוא על דרך שכתוב בבני יששכר (תשרי מאמר ג דרוש ז) דענין ראש השנה הוא שינה, כביכול הסתלקות המוחין דגדלות למעלה לאם הבנים תשובה עילאה, ומצות השופר לעורר מן השינה ולהביא למוחין דגדלות (פע"ח שער ר"ה פ"ג). והוא שנחה רוח ה' על הרמב"ם ז"ל (ה' תשובה שם) ואמר בטעם מצות השופר, על דרך עורו ישינים מתרדמתכם, סוד ה' ליראיו ע"כ. ולכן בראש השנה כאשר אני ישנה, אז קול דודי דופק, קול השופר, להביא למוחין דגדלות, פתחי לי אחותי רעיתי].

והקב"ה קורא לנו בלשון חבה, אחותי רעיתי יונתי תמתי, ואיתא במדרש (תנחומא תצוה ה) הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים (שיר א-טו), מה היונה הזו משהיא מכרת את בן זוגה אינה זזה ממנה, כך ישראל משהכירו להקב"ה שוב אינם זזין ממנו ואין מניחין אותו ע"כ. וזהו שהקול דודי דופק ומזכיר את גודל הקשר שיש בינינו לאבינו שבשמים, ומשמיע קולו אלינו, הלא את היא יונתי, הרי מכירין אתם מעלתכם, שאנו מקושרים יחד קשר עולם כמו היונה, שאין אנו זזים זה מזה, פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי, פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם.

ואמר הכתוב שוב, דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו (ה-ד). וברש"י דודי שלח ידו מן החור שאצל הדלת,

אין מחנה למלך על מה הוא מולך, ואם אין עם מקלטין למלך איזה הוא כבודו של מלך. שמע אדון העולם וערב לו. אמרה תורה, בי נתייעץ הקב"ה לברוא את העולם שנאמר (משלי ה-יד) לי עצה ותושיה וגו', בי מלכים ימלוכו. מכאן אמרו חכמים כל מלכות שאין לה יועצים אין מלכותה מלכות ע"כ.

והנה הקב"ה לא צריך לעצה מאחרים שיסבירו לו מעלת בריאת העולם, ומכל שכן שלא שייך לפניו ליקח עצה מהתורה שהיא חכמתו של הקב"ה, והוא וחכמתו אחד. אלא רצה ה' להראות לכל יושבי תבל, שהנהגת העולם יאה בייעוץ התורה וחכמיה, וכמו שנאמר (עמוס ג-ז) כי לא יעשה ה' אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. ובזוה"ק (פ' וישב קפג:) ובזמן דליכא נביאים, חכימי [חכמי התורה] עדיפי מנביאים (עיין בבא בתרא יב.) ע"ש. וזהו סיוע הכתוב, כי ממה שאנו רואים אשר 'לי עצה ותושיה', שנתייעץ בהתורה בבריאת העולם, כן תהא בהעולם שיברא ה', שאין מלכות שמים בלי יועצים, שרצון יראיו יעשה. ואמרו (מועד קטן טז:) על הכתוב (שמואל ב כג-ג) אמר אלקי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלקים, אני מושל באדם, מי מושל בי, צדיק, שאני גוזר גזירה והוא מבטלה. וממה שנתייעץ בבריאת העולם עם התורה, לימד אותנו כי 'בי מלכים ימלוכו', מאן מלכי רבנן (גיטין סב.), שהמה כביכול מולכין על ה'.

וצדיקי עולם מרבין תחנה ובקשה על עם ה', להמציא להכלל ישראל השפעות טובות ברוחניות ובגשמיות, והיה עם פיפיות שלוחי עמך בית ישראל, שלא יכשלו בלשונם, וימשיכו שפע רב מן השמים, שנה טובה ומתוקה, בפרנסה בהרחבה, ובבריאות השלימות, נחת מהילדים ושדוכים טובים, ולמלא כל משאלות לבבנו לטובה. ועל כולם שנוכה כבר לשנת גאולה וישועה בקיבוץ נדחי עמו ישראל, וביום ההוא יתקע בשופר גדול, במהרה ידין אמן סלה.

במתן תורה קיבלו ישראל עול מלכותו, ומהו ענין להמליך את ה' מחדש בכל ראש השנה. אך הכתוב אומר (תהלים כב-כט) כי לה' המלוכה ומושל בגויים, וביאר בביאור הגר"א (משלי כו-כו), דמבואר באבן עזרא (בראשית לו-ח), כי יש חילוק בין מלך למושל, כי תואר 'מלך' הוא, אם בני מדינתו מקבלים אותו מרצונם הטוב, ויתנו לו כתר מלוכה. ולשון מלך נגזר מלשון 'המלכה', שהמתיקו סוד ויעצו יחדיו למנות אותו למלך. ותואר 'מושל' הוא כשעומד בעל כרחם של העם, שכבש ארץ או אומה ומשתלט עליהם ביד חזקה. וזהו שאמר, כי לה' המלוכה, כי בני ישראל מקבלים עליהם עול מלכותו יתברך ברצון, והוי מלך. ולא כן הוא באומות העולם, ומושל בגויים, אצלם הוא שליטתו בעל כרחם דוגמת מושל. אבל לעתיד, ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, והיתה לה' המלוכה, והיה ה' למלך על כל הארץ (זכריה יד-ט), שכל העולם כולו יקבלו עול מלכותו ברצון. (ועיין בספר המאור הגדול פ' וישב עה"פ המלוך תמלוך עלינו, אם משול תמשול בנו).

ובודאי כאשר ישראל עושין רצונו של מקום מאהבה, שמרגישין זכיה בנפשם לקיים מצותיו, אז הקב"ה עליהם בבחינת מלך. אבל יתכן שיהיו זמנים באמצע השנה שלב האדם נמשך אחר תאות הגוף והבלי העולם, ומשתדל לעשות רצון קונו רק מתוך כפיה של שכר ועונש, ואז מתואר ה' עליו כמושל. אבל כאשר בא ראש השנה, ראשית הימים שה' ממציא עצמו אצלינו, ומרגישין אנו חולת אהבה, אז אנו מקבלים על עצמינו מלכותו ברצון, וממליכין אנו אותו למלך, שזהו ברצון העם. ואמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני 'עליכם' דייקא, שמעתה לא יהיה ה' עלינו למושל, אלא למלך שזהו ברצון העם.

*

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק ג) עד שלא נברא העולם נתייעץ הקב"ה בתורה ששמה תושיה לברוא את העולם, השיבה לו ואמרה, רבון העולמים אם אין צבא ואם

יום ב' דראש השנה

לפני תקיעת שופר

ראש השנה התקינו חכמים מעיקרא אשר שני הימים הם כאחד, וכאילו נתארך היום טוב עד סיום יום השני.

ויש לומר בטעם שהתקינו חכמים לשלב השני ימים להיות ליום אחד, כי מצות תקיעת שופר השפעתה גדולה מאד, להמתיק כל הדינים, ולהכניע כל המקטריגים,

איתא בגמרא (ביצה ד:) דשני ימים טובים של ראש השנה הם יומא אריכתא [שמתחלה לא מחמת ספק התחילו לעשותן] ע"ש. והיינו כי ראש השנה שונה משאר הימים טובים, אשר יום טוב שני נתקן רק משום ספק, דלא בקיאיין בקביעא דירחא, ולכן ביצה שנולדה ביום ראשון מותרת ביום שני, ויש קולות שונות ביום טוב שני. אבל

אלו מעשיהן של צדיקים. והסדר של ערב תחלה ושוב בוקר, ללמד בא שגם אחר החשכות של מעשה רשעים יש עוד יום, שמקבל תשובתינו ברחמים לכפר עונותינו, ולהתחדש להיות בוקר מעשיהן של צדיקים. [נדברנו מזה בשב"ק נצבים העל"ט].

ולכן אדם הראשון אחר שחטא בעץ הדעת, וראה ששקעה חמה, אמר אוי לי בשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי, כי ערב מכון נגד מעשיהן של רשעים, שהתבונן בגודל חטאו, מלך מלכי המלכים הקב"ה ברא עולם מפואר בששת ימים, ואחר איזה שעות שנברא האדם, בא והחריב ובלבל הכל, לערב טוב ברע ורע בטוב, איך יוכל להצטדק, הלא במלך בשר ודם היה אחת דתו למות, וככה הזהירו ה' בפירוש בעונש זה, ונפל ביאוש שאין לו תקנה עוד, ונפש החוטאת תמות, על כן ישב בתענית ובוכה כל הלילה, על גורלו שאבד עולמו. אמנם אחר שראה שעלה עמוד השחר, והיום מאפיל ומאיר, שהראה ה' בזה לכל באי עולם, שגם אחר שנחשך עולמו של אדם הטביע ה' בהעולם כח התשובה, לזרוח אור הבוקר כמו שהיה מתחלה, שקודם בריאת העולם ברא ה' כח התשובה (פסחים נד.), אז נתחזק לבבו, אם כן יש עוד מקום לתקן הכל, ואין הדבר תלוי אלא בי, והתחיל תשובתו בקרבנות שמכפרים, ועמד והקריב שור לה'.

*

אך עדיין צריך ביאור הענין שאמרו, שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו, הלא דרכן של בהמות להיות להם שתי קרנות, ולמה הקריב שור עם קרן אחת. ונראה על פי מה שכתוב באור החיים הק' (בראשית מט-ג), כי האבות קבלו התורה מִשָּׁם, שקבל מנח, שקבל מחנוך, שקבל מאדם הראשון, אשר למדה מפי הגבורה, דכתיב (איוב כח-כח) אז ראה וגו' ויאמר לאדם. ושבאמצעותה צוהו לעבוד גן עדן. אך לא נצטוו אלא על שבע מצות שאם יעבור עליהם יהרג, אבל שאר התורה, קרוב לשכר אם יעשה ורחוק מן ההפסד אם לא יקיים. וכדרך שיש לנו גם אחר נתינת התורה, שיש מצות שאם יעשה אותם האדם יטול שכר, ואם לאו אין לו עונש עליהם, כמו כן היה מיום ברא אלקים אדם בכל התורה חוץ מזו מצות. והאבות לצד חביבותם בה' וחשקם באושר עליון, קיימו הכל, כאמרו (בראשית כו-ה) עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרותי מצותי חקותי ותורתי, ואמרו ז"ל (וימא כח:) קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין, ואת בניו הקים תחתיו להרויח תועלת המצות ועסק התורה וכו' ע"ש. [ומקורו בזוה"ק (ח"א קצט). כיון דברא קוב"ה לאדם, יהב קמיה אורייתא ואוליף ליה בה למנדע ארחה, מנלן, דכתיב (איוב שם) אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה, ולבתר ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וכו' ע"ש].

שעל ידה יצא לאור משפטינו. ובהיות כי החכמים ביטלו מצוה זו כשחל להיות בשבת, אם כן ניטל מאתנו בית חיינו, האור הגדול של מצוה רבה כזו, על כן לתקן זאת, התקינו שיום השני תתהווה חלק מיום הראשון, וברוחניותו תהא יומא אריכתא, וממילא תקיעתינו ביום השני מקושר עדיין ליום אחד לחודש, ומצות תקיעת שופר מקושר עם היום, יו"ם תרועה יהיה לכם (במדבר כט-א), ועל ידי התקיעות היום ביום שני, מקיימים אנו מצותינו, יום תרועה יהיה לכם, ונשפע על ידה כל השפעות הגשמיים והרוחניים שתלויים במצות תקיעת שופר. ויום תרועה יהיה לכם, וכמו שדרשו (ביצה כח:), לכם, לכל צרכיכם.

*

ולכאורה צריך ביאור במה כח מצוה זו של שופר גדולה כל כך שבוקע רקיעים יותר משאר מצות ה', וכחה עצומה עד כדי כך שעל ידה יורד ה' מכסא דין לישב על כסא רחמים, להשפיע שפע רב לכל בית ישראל. ויש לומר דאיתא בגמרא (עבודה זרה ח.) יום שנברא בו אדם הראשון, כיון ששקעה עליו חמה אמר, אוי לי שבשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי, ויחזור עולם לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים. היה יושב בתענית ובוכה כל הלילה, וחזה בוכה כנגדו. כיון שעלה עמוד השחר, אמר מנהגו של עולם הוא, עמד והקריב שור וכו'. ואמר רב יהודה אמר שמואל שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו, שנאמר (תהלים סט-לב) ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס, מקרן כתיב ע"כ.

ויש להבין במה נחה דעתו של אדם הראשון כאשר ראה שהעולם כמנהגו נוהג, הלא חטאו עדיין במקומה עומדת, ביחד עם אוהרת ה', ביום אכלך ממנו מות תמות (בראשית ב-ז), וגם אם טעה במה שחשב שזו היא המיתה שנקנסה עליו, הלא יקיים ה' גזירתו באופן אחר. גם להבין מהו הענין שהקריב כעת קרבן לה', אם זה קרבן הודאה על האור, הלא זה מנהגו של עולם, ואין בזה עדיפותא מכל הדברים שברא ה' בעולם לטובתינו. ואם זה קרבן לכפרה על חטאו, למה לא הקריבו תיכף אחר החטא, והמתין עד עמוד השחר.

אך הענין הוא, כי מכל מה שברא הקב"ה בעולמו יש ללמוד לקח הנוגע לעבודת ה', שהרי הציץ הקב"ה בתורה וברא בו עולמו (ב"ר א-א), אם כן בכל פרט ופרט שיש בהבריאה, מונח בזה חלק הנוגע לתורה, ולא לתוהו ובראה, וכל מה שברא בעולמו לא בראו אלא לכבודו (אבות ו-יא). ומעתה כיון שהיום הוא משולב מערב עם בוקר, והיום הולך אחר הלילה (חולין פג.), יש בזה הוראה לבאי עולם הנוגע לעבודת קונו. והוא דאיתא במדרש (ב"ר ג-ח) ויהי ערב ויהי בוקר (בראשית א-ה), ערב אלו מעשיהן של רשעים, בוקר

ומענתה יש לומר, כיון דנברא אדם הראשון בראש השנה, בודאי שמהמצות הראשונות שלימדו ה' היתה מצות תקיעת שופר, שזה נוגע תיכף לאותו יום. ואדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה, שקיבל תורה מפי ה' עצמו, בודאי קיים כל התורה, כמו שמצינו בהאבות. [ועיין בילקוט (פ' בראשית לה) שכאשר הגיע ליל יום טוב של פסח, קרא אדם לבניו, אמר עתידין ישראל להקריב קרבנות פסחיהן, הקריבו גם אתם לפני בוראכם וכו' ע"ש]. ועל כן חתך קרן אחת מהשור לעשות ממנה שופר תרועה, לקיים מצות היום בשופר, וממילא נשאר על שור ההוא רק קרן אחת במצחו. והנה אמרו (ברכות לט): הואיל ואתעביד ביה מצוה חדא, נעביד ביה מצוה אחריתי, ולכן כי הוה מתרמי להו ריפתא דערובא [שערבו בו אתמול ערובי חצרות] מברך עליה המוציא לחם מן הארץ ע"ש. על כן גם אדם הראשון נטל שור זו שאתעביד ממנה מצות שופר, והעלהו לקרבן לה'. ולא נפסל לקרבן משום בעל מום, כי עז שאין לו קרניים כשרה לגבי מזבח (בכורות מד). והגם שיתכן שאין זה מן המובחר, ונאה להקריב קרבן בהמה בעלת שתי קרניים, ולא חסר, עם כל זה החשיב להקריב בהמה דאתעביד ביה מצוה חדא, כי יש לה דין קדימה. וזהו שאמרו שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו, כי הקרן השנית נטל ממנה לקיום מצות שופר.

[שוב] הראוני בספר שם דוד (יש פ' ויקרא) שהעיר בזה, והביא מספר הפליאה (הובא בילקוט ראובני פ' בראשית עה"פ ויעש אלקים לאדם), שור של קרנים היה, ועקר אחד והקריב השני במצחו. ואותו שנעקר היכן עשאו, לקחו קין מידו ע"כ. וביאר שם, שלקחו 'קין' לקיים בו מצות תקיעת שופר ע"ש].

[ולכאורה] כל זה היא שלא כדברי הגמרא דידן (שבת כח:): דנראה שנברא מעיקרא בקרן אחת. ויש לומר דזה תליא בפלוגתא במשנה (ראש השנה כו). דתנא קמא סבירא ליה דכל השופרות כשרות חוץ משל פרה (והוא הדין שור), מפני שהוא קרן. ורבי יוסי מכשיר ע"ש. והגמרא דידן במסכת שבת היא אליבא דתנא קמא, דשופר של שור פסולה, על כן אי אפשר שאדם הראשון לקח קרן אחת לקיים מצות שופר, ועל כרחך דנברא מעיקרא בקרן אחת. אך לרבי יוסי שמכשיר, יתכן לומר שנטל קרן אחת למצות שופר. וגם להתנא קמא יש לומר, דתליא הדבר בטעם שפוסל לשופר של פרה, דאם הטעם מפני שהוא קרן, אם כן אין זה שופר תרועה. אבל לסברת עולא (שם) דפוסל משום שאין קטיגור נעשה סניגור [דשופר של פרה הוי קטיגור, דעגל הוא], אם כן קודם חטא העגל, שפיר ראוי לתקוע גם בשופר של פרה].

והנה זריזין מקדימין למצות (פסחים ד), ובודאי קיים אדם הראשון מצות תקיעת שופר במוקדם, וקיים מצוה זו עוד קודם שנכשל בחטא בשעה עשירית (סנהדרין לח:).

ויתכן שהיתה זו מצוה הראשונה שנתקיימה בהעולם אחר הבריאה. ונתקיימה מצוה זו בגוף קדוש, יציר כפיו של הקב"ה, קודם שנתלכלך בחטא. וגם במקום קדוש, אשר קודם החטא כתיב, ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם, וישם שם את האדם אשר יצר (בראשית ב-ח), בעוד שהיה עולם קדוש וטהור, בלי עירוב טוב ברע שנתהוה רק אחר החטא.

וכיון שכל מצוה שישראל מקיימין, מעלתה כפי מה שהיתה מתקיימת בפעם הראשונה, וכמו שאמרו (שבת קל). כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה, כגון מילה דכתיב (תהלים קיט-קסב) שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, עדיין עושין אותה בשמחה. וכל מצוה שקבלו עליהם בקטטה, כגון עריות דכתיב (במדבר יא-י) וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו, על עסקי משפחותיו, עדיין עושין אותה בקטטה, דליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא ע"כ. על כן יש במצות שופר כח גדול יותר מכל שאר המצות, כי מצוה זו קיים אדם הראשון בראשונה, בגוף טהור ומקודש, בעולם שהיה שורה עליו קדושה רבה ממאמרו של הקב"ה שנבראו על ידו [שנקבצו בזה כל המעלות של עולם שנה נפש ביחד]. ויתכן שמצוה זו היתה המצוה היחידית שנתקיימה בעולם קודם חטא אדם הראשון, על כן השפעתה רב לעורר רחמים על כלל ישראל, כי אין עוד מצוה שיש עליה מעלה זו.

ומענתה כיון שתכלית הבריאה היתה, כי אין מלך בלא עם [כמו שדברנו אתמול], ועד שאין צבא ומחנה העושים רצונו, חסר במדת המלכות (פרקי דרבי אליעזר ג). אם כן כאשר קיים אדם הראשון המצוה הראשונה, ונכנע לעשיית רצון קונו, אז נתעלה ה' בתואר מלך. וזה היה במצות שופר שקיים אדם הראשון, ועל כן טמונה בפנימיות מצוה זו כח להמליך עלינו מלכותו, ועל כן עבודת היום היא, אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, ובמה בשופר (ראש השנה טז). שכל זה נמשך מיום שברא אדם הראשון בראש השנה, והמליך את ה' במצות שופר.

והנה חז"ל (בבא בתרא נח). הפליגו בגודל שופריה של אדם הראשון, ולפי פשוטו הכוונה תואר היופי שהיה בו. ואמרו (שם) שאמר רבי בנאה נסתכלתי בשני עקיביו (אחר מיתו) ודומים לשני גלגלי חמה ע"כ. ויש לרמוז הפלגה זו על מצות שופר של אדם הראשון, המצוה היחידית שקיים בעוד שלא היה חטא בעולם, ו'שופריה' דאדם הראשון אין דוגמתו, והכל כקוף בפני אדם.

*

והנה בזה"ק (פ' אמור צט): מבואר, דהברכות שהכין יצחק לעשו בנו, וזכה יעקב לקבלם, ולהוציאם מיד עשו, היה ביומא דראש השנה ע"ש. וכתוב ברמ"א (או"ח סימן תקפג-א) דיש נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש, ואומרים

לתקוע כל סוגי הקולות להמשיך בזה שפע עליון, ועל כן 'שופריה' דרבי אבהו מעין שופריה דיעקב.

*

והנה השני ימים של ראש השנה הם יומא אריכתא. ויש לומר, כי הנה אנו עומדים להתפלל כעת תפלת מוספין, לקיים ונשלמה פרים שפתינו, שתהא מרוצה לפני ה' דיבור שפתינו כאילו קיימנו בזה מצות ה' של הקרבת קרבן מוסף היום. והנה בפרשת המוספין כתיב, ועשיתם עולה (במדבר כט-ב), ואיתא במדרש (ויק"ר כט-יב) בכל מוספין כתיב והקרבתם וכאן כתיב ועשיתם, הא כיצד, אמר להן הקב"ה לישראל, בני, מעלה אני עליכם כאילו היום נעשיתם לפני, כאילו היום בראתי אתכם בריה חדשה ע"כ. וביאורו הוא, כי בראש השנה לא די בהקרבת קרבן בהמה לבד, אלא ועשיתם עולה, להחשיב את עצמו שהוא עצמו העולה, למסור כל גופו וחיותו ורצונותיו עבור ה'. ואיתא בגמרא (ראש השנה טז). אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל. אמר הקב"ה, תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני ע"כ. והיינו שכל אחד ואחד יש לו להעלות על דעתו, שכמו שיצחק אבינו מסר נפשו להיות קרבן עולה, כן גם הוא מוכן לעקוד עצמו לעולה עבור ה', והקב"ה מקבל מחשבה זו כאילו עשאה, ומחשיבו כקרבן עולה, ושוב נעשה בריה חדשה, כאילו היום נעשיתם לפני. ולכן כאשר בתפלתנו תפלת מוסף נקיים ועשיתם עולה, אז יעלו התפלות לריח ניחוח לה'.

אמנם בהיות כי יתכן שביום הראשון החסיר האדם מלהשלים זאת, על כן האריכו חכמים את יום ראש השנה, ועשו שילוב של שני הימים ליום אחד, כדי שנוכל עדיין להשלים היום מה שחיסרנו אתמול. וקראו אותו בתואר 'יומא אריכתא', שכולל גם לשון רפואה, כמו שנאמר (ירמיה ל"ז) כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך, שמה שהחסיר אתמול ברפואת הנפש, יש להשלים היום, שנוכל לקיים מצות היום, ועשיתם עולה. ויתן ה' שנוכל לנצל השעות הללו שיש לנו עדיין, לשפוך נפשינו בתפלה, אשר הכל תלוי בעבודת היום, ומזונותיו קצובות לו מראש השנה, וכמו כן כל צורכיו. ונזכה לשנה טובה ומבורכת, שנת חיים ושלוה, ושפע ים של פרנסה להכלל ישראל, שנוכל לעבוד את בוראנו ולגדל בנינו בלי טירדות הזמן, ונזכה לראות ביצועתן של ישראל בביאת בן דוד בב"א.

תתחדש עלינו שנה מתוקה. ומבואר בביאור הגר"א (שם סק"ח) דזהו לרמז, על מה שנאמר בברכות יעקב (בראשית כו-כז) ויגש וישק לו, וירח את ריח בגדיו ויברכהו, ויאמר ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ויתן לך האלקים וגו', ומתרגמין חקל תפוחים (תענית כט:), והיה בראש השנה ע"ש.

ויש לומר דזה היה אחר התקיעות שופר של יעקב אבינו ביומא דראש השנה, ובוה הכניע כל הדינים, ונחלש כחו של עשו, עד שעלה בידו ליכנס ליצחק לקבל הברכות של עשו. ולכן כאשר נכנס יעקב, ויגש יעקב אל יצחק אביו וימשהו, ויאמר הקול קול יעקב והידיים ידי עשו (שם כו-כב). שהרגיש יצחק והריח קולו של יעקב שקיים אז לשמוע קול שופר, ובזמן שהקול יעקב נשמע בבתי כנסיות ובתי מדרשות, שישראל תוקעין בשופר, אז אין הידיים ידי עשו, אין לעשו ידיים לקבל כל הברכות מלמעלה, ועוברת השפע לישראל. – וסיים, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', שנכנס עמו ריח גן עדן, ריח מצות שופר שקיים אדם הראשון בראשונה ביושבו בגן עדן.

ועל זה רמזו (שם) שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון, שהרי פעל בקול שופר שלו להעביר ברכות עשו לנו על כל הדורות עד עולם. ועל זה נאמר (תהלים פא-ד) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, שעל ידי תקיעת שופר נעשה היום יום חגנו, להכניע בזה את עשו ולקבל כל ברכותיו, כי חוק לישראל הוא, חוק לישראל דמוזני (ביצה טז), משפט לאלקי יעקב דייקא, דהרי יעקב בשופריה פעל לקבל כל הברכות, והקב"ה אלקי יעקב ימשיך גם לנו הברכות והישועות שנתברך יעקב היום בכל הברכות של ויתן לך האלקים מטל השמים וגו', להתברך בשנה טובה ומתוקה בחקל תפוחים. – ויש לעורר רחמי שמים בתפלתנו, על הגזירה של המלכות הנוגע לחינוך הבנים, שיפר ה' עצת אויבינו, ולא יוכלו לנגוע במקור חיותינו, לשנות זיו כל שהוא מדרכי התורה והמסורה.

ואמר (שם) עוד, שופריה דרבי אבהו מעין שופריה דיעקב אבינו, כי הנה בכל תנועה של קול שופר יש בה כחות עצומות לביטול הדינים ולריבוי השפע, הן בקול התקיעה, ובקול שברים, ובקול תרועה. ושוב על הסדר של תשר"ת תש"ת תר"ת. ובימי הגלות עד ימי רבי אבהו לא היו תוקעין כל אלו הקולות, וכמו שאמר (ראש השנה לד). אתקין רבי אבהו בקסרי, תקיעה שלשה שברים תרועה תקיעה ע"ש. ואם כן רבי אבהו החזיר מצות שופר ליושנה,

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' יוסף קליין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהבנם בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' אליעזר שטייף הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' מאיר צבי ברוין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' אשר מרדכי גרינפעלד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' מרדכי נאה הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בארוסי בתו למול טוב
--	--	--	--	---